

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни “Фінансовий аналіз”
для студентів напрямку 6.030508 – фінанси і кредит

Затверджено
на засіданні Вченої ради
академії
Протокол № 1 від 27.01.2014

УДК 657.62(076)

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни “Фінансовий аналіз” для студентів напряму 6.030508 – фінанси і кредит / Укл.: Р.Б. Сокольська, В.Д. Зелікман, Т.В. Акімова. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2014. – 38 с.

В роботі наведені загальні методичні вказівки до вивчення дисципліни “Фінансовий аналіз”, література, що рекомендується, робоча програма та пояснення до окремих тем, перелік практичних занять, індивідуальні завдання за варіантами та вказівки до їх виконання.

Призначена для студентів напряму 6.030508 – фінанси і кредит.

Укладачі: Р.Б. Сокольська, канд. екон. наук, доц.
В.Д. Зелікман, канд. техн. наук, доц.
Т.В. Акімова, ст. викл.

Відповідальна за випуск Г.О. Король, канд. екон. наук, проф.

Рецензент І.Г. Сокиринська, канд. екон. наук, доц. (НМетАУ)

ВСТУП

У сучасних економічних умовах в Україні підвищується значущість достовірної неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства. На підставі цієї інформації можна отримати висновки, які надають можливості приймати економічно обґрунтовані рішення як менеджерам самого підприємства, так і кредиторам, інвесторам та іншим юридичним та фізичним особам, так чи інакше зацікавленим у його діяльності. Саме цю проблему і вирішує фінансовий аналіз діяльності підприємства та його стану.

Дисципліна “Фінансовий аналіз” відноситься до циклу професійно-орієнтованих дисциплін за фахом і має своєю основою такі дисципліни, як “Економічний аналіз”, “Економіка підприємства”, “Фінанси”, “Бухгалтерський облік”, знання з яких необхідні для успішного засвоєння програми дисципліни. Вона тісно пов’язана з більшістю фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, які складають навчальний план напряму 6.030508 – фінанси і кредит. В результаті вивчення дисципліни “Фінансовий аналіз” студент повинен зрозуміти суть, мету та основні принципи фінансового аналізу, придбати знання, уміння і навички проведення фінансового аналізу стану та діяльності підприємства.

Дисципліна “Фінансовий аналіз” за змістом складається з трьох частин. У першій, вступній частині, розглядаються теоретичні питання фінансового аналізу: поняття фінансового аналізу, його основні концепції, принципи, цілі та методи, об’єкти та суб’єкти фінансового аналізу, необхідна інформаційна база.

Друга частина дисципліни носить прикладний характер. У цій частині розглядається методика виконання горизонтального та вертикального аналізу чотирьох основних форм фінансової звітності підприємства за Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1: форми 1 – Баланс, форми 2 – Звіт про фінансові результати, форми 3 – Звіт про рух грошових коштів та форми 4 – Звіт про власний капітал.

Третя частина присвячена розгляду основних груп фінансових коефіцієнтів, які застосовуються у фінансовому аналізі: коефіцієнтів рентабельності, ліквідності, оборотності, фінансової стійкості та ін. Вивчення дисципліни закінчується розглядом напрямів та перспектив розвитку фінансового аналізу в Україні.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану дисципліна “Фінансовий аналіз” викладається студентам заочної форми навчання напряму 6.030508 – фінанси і кредит.

Робоча навчальна програма дисципліни “Фінансовий аналіз” з вказівкою тем, що викладаються на аудиторних заняттях, наведена в розділі 3.

Заставою успішного оволодіння дисципліною є самостійна робота над підручниками та навчальними посібниками. Самостійну роботу потрібно вести систематично, за певним планом, складеним самим студентом.

Вивчати теми рекомендується в такій послідовності:

- 1) ознайомлення зі змістом теми за програмою;
- 2) уважне читання відповідного розділу підручника;
- 3) конспектування матеріалу, що вивчається;
- 4) виконання вправ;
- 5) виконання розділу індивідуального завдання за відповідною темою.

темою.

Варіанти індивідуальних завдань наведені в розділі 5.

Індивідуальні завдання повинні бути виконані і оформлені відповідно до встановлених правил. Після отримання захищеного індивідуального завдання необхідно врахувати всі вказані рецензентом зауваження та внести необхідні виправлення.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

При вивченні дисципліни потрібно ознайомитися з літературними джерелами з різних питань, що стосуються фінансового аналізу. Необхідно враховувати, що більшість методів фінансового аналізу, які наведено у західній та російській літературі, потребують адаптації щодо умов роботи українських підприємств та, насамперед, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Нижче наводяться підручники та навчальні посібники, необхідні та достатні для вивчення дисципліни:

1. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій, ділова гра на прикладі металургійного підприємства: навч. посіб. / Н.Г. Шпанковська, Г.О. Король, К.Ф. Ковальчук та ін.; за ред. К.Ф. Ковальчука. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.

2. Бочаров В.В. Финансовый анализ: учебн. пособ. – СПб.: Питер, 2009. – 240 с.

3. Методичні вказівки до виконання імітаційних вправ з дисципліни “Фінансовий аналіз” для студентів спеціальності 6.050104 – фінанси / Укл.: Р. Б. Сокольська, В. Д. Зелікман, Ю. О. Распопова. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. – 42 с.

4. Основи фінансового аналізу/ Я.І. Єлейко, О.М. Кандибка, М.Л. Лапішко, Т.С. Смовженко. – Львів: ЛБІ НБУ, 2000. – 141 с.

5. Рейтинговый экспресс-анализ финансового положения предприятия / Я.С. Мелкумов, И.С. Дерюгин, И.С. Жаринова, А.Б. Цейтлин. – М.: АО Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1995. – 13 с.

6. Финансовый анализ: учебное пособие / Н.Н. Селезнева, А.Ф. Ионова. – М.: ТК Велби, Проспект, 2006. – 624 с.

7. Сокольська Р.Б., Зелікман В.Д., Акімова Т.В. Фінансовий аналіз: Конспект лекцій. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2006. – 37 с.

8. Практикум по разработке бизнес-плана и финансовому анализу предприятия: учебное пособие / Л.Ф. Сухова, Н.А. Чернова. – М.: «Финансы и статистика», 2007. – 160 с.

9. Финансы предприятий: Учебник для вузов / Н.В. Колчина, Т.Б. Поляк, Л.П. Павлова и др. – 2-е изд., перераб. и доп. / М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 447 с.

10. Методика финансового анализа: Учебн. пособие / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. – М.: Инфра-М, 2000. – 208 с.

11. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий: Учеб. пособие. – Минск: Новое знание, 2002. – 704 с.

До додаткової літератури відносяться джерела, які можуть замінити основну літературу у разі її відсутності, а також призначені для більш поглибленого та розширеного вивчення дисципліни. До них відносяться наступні підручники, навчальні посібники та інші видання:

12. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. – Т. 2. – К.: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 678 с.

13. Финансовый менеджмент / Под ред. акад. Г.Б. Поляка. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 426 с.

14. Уткин Э.А. Финансовый менеджмент: Учеб. для вузов. – М.: Зерцало, 1998. – 371 с.

15. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку: Практичний посібник. – Д.: ООО “Баланс-клуб”, 2000. – 368 с.

16. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 432 с.

17. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: Издательский дом “Максимум”, 2001. – 600 с.

18. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 1995. – 176 с.

19. Русак Н.А., Русак В.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: Справ. пособие. – Минск: Выш. шк., 1997. – 309 с.

20. Савчук В.П. Финансовый анализ деятельности предприятия: Учеб. пособие. – Днепропетровск: НМетАУ, 1999. – 202 с.

21. Бригхем Ю., Гапенски Л. Финансовый менеджмент: Полный курс: В 2-х т. / Пер. с англ. под ред. В.В. Ковалева. – СПб.: Экономическая школа, 1999. – Т. 2. – 669 с.
22. Тренев Н.Н. Управление финансами: Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 496 с.: ил.
23. Перар Ж. Управление финансами: с упражнениями / Пер. с фр. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 360 с.: ил.
24. Финансовый менеджмент: теория и практика: Учебник / Под ред. Е.С. Стояновой. – М.: Перспектива, 1996. – 405 с.
25. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? – М.: Финансы и статистика, 1992. – 315 с.
26. Финансы предприятий / О.С. Галушко, Г.О. Крамаренко, И.Л. Сазонец и др. – Днепропетровск: НГА Украины, ДАУБП, 1998. – 255 с.
27. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент. Российская практика. – М.: Перспектива, 1994. – 194 с.
28. Харламова Г.В., Ларинова Л.Ф., Ляхов А.И. Практическое пособие бухгалтеру-менеджеру. – Харьков: Основа, 1993. – 224 с.
29. Кондраков И. П. Бухгалтерский учет, анализ хозяйственной деятельности и аудит в условиях рынка. – М.: Перспектива, 1992. – 475 с.
30. Роменов А.И., Лукасевич И.Я. Оценка коммерческой деятельности предпринимательства. Опыт зарубежных корпораций. – М.: Финансы и статистика. Банки и биржи, 1993. – 76 с.
31. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент. – М.: Перспектива, 1993. – 268 с.
32. Белуха Н.Т. Аудит финансового состояния предприятия // Бухгалтерский учет и аудит. – 1994. – № 5. – С. 14 – 17.
33. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 288 с.: ил.
34. Бухгалтерский анализ. (Рекомендовано Институтом банковского дела). Перевод с англ. / Под ред. М. А. Гольцберга и Л. М. Хасан-Бек. – К.: Основы, 1993. – 428 с.

35. Крылова Т.Б. Выбор партнера: анализ отчетности капиталистического предприятия. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 160 с.
36. Патров В.В., Ковалев В.В. Как читать баланс. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 256 с.
37. Родионова В.М., Федотова М.А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. – М.: Перспектива, 1995. – 98 с.
38. Четыркин Е.М. Методы финансовых и коммерческих расчетов. – М.: Дело, 1992. – 320 с.
39. Шеремет А.Д. и др. Методика финансового анализа предприятия. – М.: Юни-Глоб, 1992. – 80 с.
40. Едророва В.Н., Мизиковский Е.А. Учет и анализ финансовых активов: акции, облигации, векселя. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 272 с.
41. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: Пер. с англ. / Научн. ред. перевода чл.-корр. РАН И.И. Елисеева. Гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 624 с.: ил. – (Серия по бухгалтерскому учету и аудиту).
42. Стоянов Е.А, Стоянова Е.С. Экспертная диагностика и аудит финансово-хозяйственного положения предприятия. – К.: Аудит, 1993. – 248 с.
43. Хеддервик К. Финансово-экономический анализ деятельности предприятий. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 462 с.
44. Осин В.А. Методика оценки финансового состояния предприятия // Свое дело. – 1994. – № 33. – С. 18 – 21.

3. РОБОЧА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Нижче наводиться робоча програма дисципліни та методичні вказівки з вивчення окремих тем.

Тема 1. Поняття, мета та зміст фінансового аналізу.

Поняття фінансового стану підприємства. Поняття фінансового аналізу. Суб'єкти фінансового аналізу та їх інтереси стосовно діяльності підприємства. Зміст, цілі та методи фінансового аналізу. Інформаційна база для фінансового аналізу.

При вивченні цієї теми слід уявити поняття про фінансовий аналіз, необхідність його виникнення і основні етапи розвитку. Необхідно усвідомити місце фінансового аналізу у системі фінансового контролю на підприємстві, його цілі та роль в прийнятті управлінських рішень.

Для забезпечення якісного та детального аналізу необхідно оволодіти загальними концептуально-методичними принципами та підходами до трактування фінансового стану підприємства.

Під фінансовим станом підприємства розуміють спроможність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Таким чином, фінансовий стан характеризує рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також ступінь ефективності їх використання.

Оптимізація фінансового стану підприємства є однією з головних умов успішного його розвитку в майбутньому періоді. У той же час кризовий фінансовий стан підприємства свідчить про серйозну загрозу настання його банкрутства.

Фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким і кризовим. Він характеризується сукупністю показників, які відображають процес формування та використання фінансових ресурсів підприємства. У ринковій економіці фінансовий стан підприємства по суті – це кінцеві результати його діяльності.

Отже, фінансовий стан підприємства – це найважливіша характеристика його ділової активності і надійності. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому

співробітництві, є гарантом ефективності діяльності як самого підприємства, так і його партнерів. Фінансовий аналіз підприємства включає велику кількість різних видів оцінок результатів його діяльності.

Фінансовий аналіз являє собою процес дослідження фінансового стану та результатів діяльності з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку.

Обсяги фінансового аналізу залежать, насамперед, від поставленої мети. Мета фінансового аналізу визначається, в свою чергу, потребами користувачів результатів фінансового аналізу, які і є суб'єктами фінансового аналізу. Відповідно до того, до якої категорії відноситься суб'єкт фінансового аналізу (інвестори, кредитори, акціонери, менеджери та ін.), будуть відрізнятися і їх інтереси стосовно діяльності підприємства. Таким чином, в залежності від того, хто є суб'єктом фінансового аналізу, будуть використані різні методи, розраховані різні групи коефіцієнтів та зроблена аналітична інтерпретація розрахунків.

Необхідно усвідомити, що основна мета фінансового аналізу – це виявлення якомога більшої кількості причин (наскільки це можливо за наданою інформацією), які призвели до зміни фінансового стану підприємства, інтерпретація цих змін, виявлення наслідків та розробка пропозицій і рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Основним інформаційним джерелом фінансового аналізу є фінансова звітність, яка призначена для зовнішніх по відношенню до підприємства користувачів. Тому фінансовий аналіз також може вважатися зовнішнім.

Фінансова звітність – це сукупність форм звітності, які складені на основі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан підприємства у вигляді, який зрозумілий та зручний для прийняття ними певних фінансових рішень.

У світовій і національній практиці фінансова звітність базується на принципах:

- а) відкритості інформації;
- б) зрозумілості фінансової звітності для осіб, які приймають фінансові рішення на її основі;

в) корисності, значущості та вірогідності інформації, яка наводиться;
г) застосування припущень і обмежень, які надають змогу адекватної інтерпретації фінансової звітності.

Особливу увагу слід приділити вимогам до інформації, яка подається у фінансовій звітності, а також характеристикам користувачів цієї інформації.

Слід також розглянути склад фінансової звітності та основні елементи, за якими ведеться фінансовий облік: доходи, витрати, прибутки, збитки, активи, зобов'язання, власний капітал, інвестиції власників, виплати власникам.

Тема 2. Загальна оцінка діяльності підприємства згідно з даними бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати.

Основні поняття фінансової звітності. Загальна характеристика основних статей бухгалтерського балансу. Вплив змін по основних статтях бухгалтерського балансу на фінансовий стан підприємства. Структура звіту про фінансові результати. Види діяльності, що приносять підприємству прибуток. Співвідношення доходів, витрат та прибутку підприємства.

При вивченні цієї теми слід усвідомити, що головною метою аналізу фінансових звітів є своєчасне виявлення та усунення недоліків в діяльності підприємства, знаходження резервів поліпшення фінансового стану та підвищення платоспроможності підприємства.

При цьому необхідно вирішити такі завдання:

а) надання оцінки надходженню фінансових ресурсів та їх використанню з позиції поліпшення фінансового стану підприємства на підставі вивчення взаємозв'язку між різними показниками виробничої, комерційної і фінансової діяльності підприємства;

б) прогнозування можливих фінансових результатів діяльності підприємства, економічної рентабельності, виходячи з реальних умов господарської діяльності та наявності власних і позикових ресурсів, розробка моделей фінансового стану за різноманітними варіантами використання ресурсів;

в) розробка конкретних заходів, спрямованих на ефективніше використання фінансових ресурсів та зміцнення фінансового стану підприємства.

Фінансова звітність за Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 включає чотири основні форми: форму 1 – Баланс, форму 2 – Звіт про фінансові результати, форму 3 – Звіт про рух грошових коштів та форму 4 – Звіт про власний капітал.

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал.

Потрібно розібратися в принципах побудови балансу, в його структурі та змісті розділів активу та пасиву. Необхідно розглянути класифікацію активів та зобов'язань за національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Особливу увагу слід приділити аналізу впливу змін по різних статтях балансу на фінансовий стан підприємства. Наприклад, збільшення кредиторської заборгованості призведе, з одного боку, до зниження платоспроможності підприємства, а, з іншого боку, неповернені гроші дають можливість використати їх на виробничі потреби та ін.

Звіт про фінансові результати – це звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Потрібно розібратися в принципах побудови звіту про фінансові результати, в його структурі та змісті розділів. Необхідно розглянути класифікацію видів діяльності, за якою побудовано цей звіт.

Особливу увагу слід приділити співвідношенню доходів, витрат та прибутку підприємства. При аналізі звіту треба визначити види діяльності, які є прибутковими та які приносять збитки. Якщо є можливість – виявити причини збитків на підприємстві.

Тема 3. Аналіз руху грошових коштів.

Основне призначення звіту про рух грошових коштів. Основні розділи звіту про рух грошових коштів. Методи складання звіту про рух грошових коштів. Звіт про рух грошових коштів згідно з національними стандартами. Аналіз грошових потоків на підприємстві.

При вивченні цієї теми необхідно дослідити Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження та витрати грошових коштів внаслідок діяльності підприємства у звітному періоді.

Потрібно розібратися в принципах побудови звіту про рух грошових коштів та в його структурі. Слід розглянути класифікацію видів діяльності, за якою побудовано цей звіт, порівнявши структуру звіту про рух грошових коштів зі структурою звіту про фінансові результати.

Аналіз звіту про рух грошових коштів є дуже важливим, оскільки фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від наявності та ефективного використання грошових коштів. Досить прибуткові підприємства можуть знаходитися в кризовому фінансовому стані у зв'язку з нестачею грошових коштів. В процесі аналізу необхідно виділити види діяльності, які призвели до отримання або втрати грошових коштів, а також оцінити ефективність використання грошових коштів.

Особливу увагу при вивченні цієї теми слід приділити розгляду різниць, які існують в фінансовій звітності за міжнародними стандартами та за національними стандартами України. Ці різниці, а також відмінності в трактуванні деяких статей фінансової звітності роблять неможливим використання повною мірою в умовах України західного досвіду проведення фінансового аналізу.

Тема 4. Горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності.

Суть і призначення методу горизонтального аналізу фінансової звітності підприємства. Технологія проведення горизонтального аналізу фінансової звітності. Суть і призначення методу вертикального аналізу. Технологія проведення вертикального аналізу фінансової звітності. Вплив інфляції на результати горизонтального та вертикального аналізу підприємства. Шляхи врахування інфляції в процесі аналізу.

При вивченні цієї теми необхідно з'ясувати, що основними аналітичними прийомами у фінансовому аналізі фінансової звітності є горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз та аналіз коефіцієнтів.

Горизонтальний (трендовий) аналіз базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі і полягає в побудові однієї або

декількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами росту або зниження.

Вертикальний (структурний) фінансовий аналіз базується на структурному розкладанні окремих показників фінансової звітності підприємства, тобто вертикальний аналіз дозволяє зробити висновок щодо структури балансу та звіту про фінансові результати, а також проаналізувати динаміку цієї структури. Технологія вертикального аналізу полягає в тому, що сума балансу (при аналізі балансу) та доходу від реалізації (при аналізі звіту про фінансові результати) приймаються за 100%, а усі статті фінансового звіту представляються часткою від прийнятого базового значення.

Необхідно враховувати, що можливості горизонтального та вертикального аналізу обмежені при умовах значної інфляції.

Існує три підходи до усунення впливу інфляції на результати аналізу:

а) перерахунок балансових даних з урахуванням різних індексів зміни цін для різних видів ресурсів;

б) перерахунок балансових даних з урахуванням єдиного індексу інфляції для різних видів ресурсів;

в) перерахунок усіх статей балансу для кожного моменту часу в тверду валюту за біржовим курсом на дату складання балансу.

Слід враховувати, що жоден з представлених методів не дає можливості в повному обсязі усунути вплив інфляції, тому слід, окрім результатів аналізу, наводити темпи інфляції за період, який аналізується. Якщо річний темп інфляції не перебільшує 6 – 8 %, то результати горизонтального та вертикального аналізу можна використовувати для прийняття управлінських рішень.

Тема 5. Аналіз діяльності підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів.

Необхідність аналізу підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів. Система фінансових коефіцієнтів. Основні фінансові коефіцієнти аналізу операційних витрат та взаємовідношення між ними. Основні фінансові коефіцієнти управління активами. Основні фінансові

коефіцієнти рентабельності. Основні показники, що характеризують структуру капіталу. Основні ринкові показники.

При вивченні цієї теми необхідно розглянути систему фінансових показників – сукупність відносних показників, які розраховані за даними фінансової звітності підприємства і характеризують його фінансовий стан з різних боків у відповідності до інтересів суб'єктів фінансового аналізу. Ці показники, що отримані на основі даних звітного періоду, зіставляються з оптимальними значеннями на даний момент, аналогічними співвідношеннями за попередній періоди та з показниками по інших компаніях.

Зіставлення найважливіших показників діяльності компаній з оптимальними значеннями дозволяє дати характеристику поточного фінансового стану підприємства. Зіставлення показників фінансового стану, які розраховані за різні періоди діяльності підприємства, дозволяє простежити динаміку розвитку цього підприємства за декілька років. Порівняння фінансових показників з аналогічними показниками по інших підприємствах галузі допомагає зіставити ефективність діяльності даного підприємства та його конкурентів.

Набір економічних показників, що аналізуються, залежить від цілей та глибини дослідження. У більшості випадків використовуються 4 групи показників, наведених на рисунку 3.1.

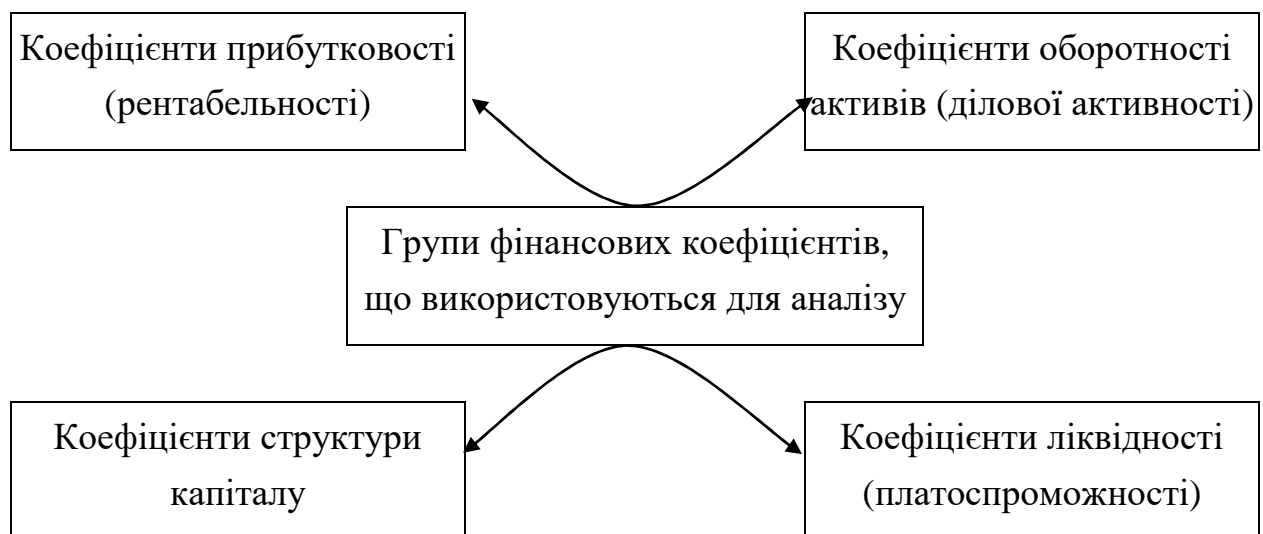

Рис. 3.1. Основні групи фінансових показників

Коефіцієнти рентабельності – система показників, які характеризують спроможність підприємства акумулювати необхідний прибуток у процесі своєї господарської діяльності та визначають загальну ефективність використання активів і вкладень капіталу.

Показники фінансової стійкості – система показників, які характеризують структуру капіталу підприємства, що використовується, з позицій ступеня фінансової стабільності його розвитку в майбутньому періоді.

Показники платоспроможності (ліквідності) – система показників, які характеризують спроможність підприємства своєчасно розрахуватися по своїх фінансових зобов'язаннях залежно від ліквідності його активів.

Коефіцієнти ділової активності – система показників виробничо-комерційної активності підприємства, яка характеризує, наскільки швидко активи обертаються в процесі його господарської діяльності.

Крім цих груп розраховуються також коефіцієнти операційного аналізу, обслуговування боргу та ринкові показники.

Коефіцієнти операційного аналізу – система показників, які характеризують динаміку та структуру доходу, прибутків та різних видів витрат. Значення більшості коефіцієнтів цієї групи розраховуються в рамках горизонтального та вертикального аналізу звіту про фінансові результати.

Коефіцієнти обслуговування боргу – система показників, які характеризують спроможність підприємства розраховуватися по процентних платежах та загальній сумі боргу.

Ринкові показники – система показників, які характеризують вартість і прибутковість акцій компанії.

Тема 6. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності за даними балансу.

Формування балансу в агрегованому вигляді. Умови фінансової стійкості підприємств з точки зору забезпеченості запасів джерелами фінансування. Класифікація типів фінансової стійкості. Формування ліквідного балансу. Умови ліквідності балансу.

При вивченні цієї теми слід усвідомити, що для фінансового аналізу підприємства баланс може бути представлений в агрегованому вигляді, тобто в активі виділяються необоротні активи, запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, а в пасиві власний капітал, довгострокові кредити та зобов'язання, короткострокові кредити та зобов'язання, кредиторська заборгованість. На підставі цього балансу перевіряється виконання умов платоспроможності підприємства, а саме: запаси мають бути меншими або дорівнювати капіталізації за вирахуванням необоротних активів, грошові кошти та дебіторська заборгованість мають бути більше або дорівнювати поточним зобов'язанням.

Для характеристики джерел формування запасів використовуються показники: наявність власних оборотних коштів; наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів; загальна величина основних джерел формування запасів. Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування: надлишок або нестача власних оборотних коштів; надлишок або нестача власних і довгострокових позикових джерел формування запасів; надлишок або нестача загальної величини основних джерел для формування запасів.

Треба також розглянути класифікацію типів фінансової стійкості відповідно до ступеня покриття активами зобов'язань підприємства та оцінити ліквідність балансу, яка визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких в грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань. Ліквідний баланс будується наступним чином: активи розташовуються у порядку зменшення їх ліквідності, а пасиви – у порядку зменшення терміновості їх зобов'язань. Треба звернути увагу на умови ліквідності балансу.

Тема 7. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства.

Поняття банкрутства. Типи банкрутства. Причини виникнення банкрутства. Діагностика банкрутства за допомогою розгорнутої системи критеріїв та ознак. Діагностика банкрутства за допомогою обмеженої системи критеріїв та ознак. Методика скорингового

аналізу. Методика багатомірного рейтингового аналізу підприємств. Мультиплікативний дискримінантний аналіз. Моделі мультиплікативного дискримінантного аналізу.

При вивченні цієї теми треба звернути увагу на поняття банкрутства та причини його виникнення.

Банкрутство – це підтверджена документально нездатність суб'єкта господарювання платити за своїми борговими зобов'язаннями і фінансувати поточну основну діяльність через відсутність коштів. Основні типи стану підприємства, яке має фінансові ускладнення: економічна неспроможність; ділова неспроможність; технічна неплатоспроможність; неплатоспроможність напередодні банкрутства; банкрутство. Види неплатоспроможності боржника: «нещасна»; «помилкова»; «необережна». Причини банкрутства поділяються на зовнішні та внутрішні.

Для діагностики ймовірності банкрутства використовується декілька підходів, заснованих на застосуванні:

- а) аналізу розгорнутої системи критеріїв і ознак;
- б) аналізу обмеженого кола ознак;
- в) аналізу інтегральних показників.

Ознаки банкрутства при багатокритеріальному підході відповідно до рекомендацій Комітету з узагальнення практики аудиту (Великобританія) зазвичай поділять на дві групи:

- група 1 – показники, що свідчать про можливі фінансові ускладнення та вірогідність банкрутства в недалекому майбутньому;
- група 2 – показники, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан підприємства як критичний, але сигналізують про можливість різкого його погіршення в майбутньому при неприйнятті дієвих заходів.

При діагностиці фінансової неспроможності підприємств з використанням обмеженого кола показників можуть застосовуватися дві методики. За першою методикою використовуються наступні показники:

- а) коефіцієнт поточної ліквідності;
- б) коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом (частка власного оборотного капіталу у вартості активів).

Якщо коефіцієнт поточної ліквідності менше нормативу, але спостерігається тенденція зростання вказаних показників, то визначається коефіцієнт відновлення платоспроможності за період, що дорівнює шести місяцям:

Якщо фактичний рівень коефіцієнта поточної ліквідності дорівнює або вище за нормативне значення, але спостерігається тенденція його зниження, розраховують коефіцієнт втрати платоспроможності за період, що дорівнює 3 місяцям.

Згідно з даною методикою підприємство визнається стійко неплатоспроможним за наявності однієї з наступних умов:

а) коефіцієнт поточної ліквідності на кінець звітного періоду нижчий за нормативне значення;

б) коефіцієнт забезпеченості підприємства власними оборотними коштами на кінець звітного періоду нижчий за нормативне значення;

в) коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності менше одиниці.

Якщо виконуються усі три наведені умови, підприємство вважається потенційним банкрутом.

За другою методикою підприємство вважається стійко неплатоспроможним у тому випадку, якщо протягом останніх чотирьох кварталів воно має незадовільну структуру балансу.

При цьому для визнання стійко неплатоспроможного підприємства *потенційним банкрутом* необхідна наявність хоча б однієї з наступних умов:

а) коефіцієнт фінансової залежності (питома вага позикових коштів в загальній сумі активів) на кінець звітного періоду має значення, вище за нормативне;

б) частка прострочених фінансових зобов'язань у загальній сумі активів підприємства на кінець звітного періоду має значення, вище за нормативне.

Суть методики кредитного скорингу, яка вперше була запропонована американським економістом Д. Дюраном на початку 40-х років, полягає в класифікації підприємств за ступенем ризику, виходячи з фактичного рівня

показників фінансової стійкості і рейтингу кожного показника, який виражається в балах на основі експертних оцінок.

Інтегральна оцінка фінансової стійкості на основі багатовимірною рейтингового аналізу здійснюється в чотири етапи.

Етап 1. Обґрунтовується система показників, за якими оцінюватимуться результати господарської діяльності, збираються дані за цими показниками і формується матриця початкових даних.

Етап 2. У матриці початкових даних в кожній графі визначається максимальний елемент, який приймається за одиницю, після чого всі елементи цієї графі слід поділити на максимальний елемент еталонного підприємства. В результаті створюється матриця стандартизованих коефіцієнтів.

Етап 3. Усі елементи матриці стандартизованих коефіцієнтів зводяться в квадрат. Якщо задача розв'язується з урахуванням різної ваги показників, то одержані квадрати помножуються на величину відповідних вагових коефіцієнтів, встановлених експертним шляхом, після чого підсумовуються по рядках.

Етап 4. Одержані рейтингові оцінки розміщуються по ранжиру, і визначається місце кожного підприємства за підсумками господарювання.

Інтегральна оцінка фінансової стійкості здійснюється на основі багатовимірною дискримінантного аналізу.

Мультиплікативний дискримінантний аналіз – статистичний метод, який використовується для прогнозування вірогідності банкрутства.

Мета дискримінантного аналізу – побудова лінії, що поділяє усі підприємства на дві групи: благополучні підприємства та потенційні банкрути. Ця лінія розмежування називається дискримінантною функцією і позначається, як правило, Z .

Параметри дискримінантної функції розраховуються в результаті статистичної обробки даних по вибірці підприємств за допомогою комп'ютерних програм дискримінантного аналізу.

Граничні значення дискримінантної функції визначаються як середнє значення Z для підприємств, яким не загрожує банкрутство (Z_1), і середнє значення Z для підприємств-банкрутів (Z_2).

Інтервал $[Z1, Z2]$ називається зоною невідання.

На сьогодні широко використовуються дискримінантні моделі чинників відомих західних економістів: Альтмана, Лиса, Таффлера, Тішоу та ін.

Тема 8. Формування оптимальної структури балансу.

Вибір показників, які використовуються для оптимізації структури балансу. Використання оптимізаційного моделювання у фінансовому аналізі. Вибір цільової функції та обмежень. Формування оптимізаційної моделі.

При вивченні цієї теми слід усвідомити, що отриману з оптимальною періодичністю облікову інформацію, достовірність якої має періодично підлягати перевірці, необхідно проаналізувати, щоб прийняти на її основі вірні управлінські рішення.

При здійсненні функції аналізу припускається найбільша кількість помилок. Це багато в чому пов'язано з творчим характером інтерпретації тих чи інших оціночних показників.

На сьогодні існує безліч методик аналізу фінансового стану, заснованих на розрахунку, зіставленні та інтерпретації різних фінансових коефіцієнтів. Однак ці методики не включають визначення оптимальних значень тих чи інших показників для досягнення підприємством встановленої мети. Так, розрахувавши за тією чи іншою методикою фінансові коефіцієнти, аналітик може відзначити лише їх відхилення за ряд років або від нормативного значення, але не може запропонувати таку структуру коштів підприємства та їх джерел, за якої ці коефіцієнти набували б оптимальних для даного підприємства значень.

Маючи таку оптимальну структуру балансу, аналітик може, по-перше, дати необхідні рекомендації керівництву підприємства з приведення існуючої структури балансу до оптимальної, а, по-друге, оцінити ефективність дій керівництва у виборі стратегії фінансово-господарської діяльності та поточних рішень у звітному періоді.

Оцінка здійснюється шляхом зіставлення результатів тих заходів, які були прийняті у звітному періоді, та результатів, які є оптимальними згідно з критеріями, закладеними у систему.

Якщо різниця між фактичними показниками та показниками, які є оптимальними, не перевищує встановлену норму, наприклад, 5 – 10 % , то дії характеризуються задовільною оцінкою. Крім того, такий метод аналізу допомагає знизити кількість помилок в аналізі через його творчий характер та скоротити час на його проведення.

Уся інформація, що потребується для аналізу, як правило, міститься у звітній документації.

Для вирішення проблеми знаходження оптимальних значень різних статей балансу підприємством використовується оптимізаційне моделювання, тобто обирається цільова функція та ряд обмежень, що визначають необхідні значення фінансових коефіцієнтів, яких потрібно досягти. Критерій для оптимізації може бути різним залежно від конкретних умов роботи підприємства. Це може бути платоспроможність, ринкова стійкість, оборотність усіх обігових активів, запасів, дебіторської заборгованості та ін.

Одними з найбільш важливих показників роботи підприємства є показники рентабельності. З іншого боку, в умовах ринкової економіки фінансовий стан підприємства залежить від здатності підприємства своєчасно погашати свої борги. Тобто суттєвим моментом в аналізі фінансового стану є аналіз ліквідності підприємства. Крім того, для підприємства важливо зберігати необхідну ринкову стійкість.

Таким чином, при побудові економіко-математичної моделі в якості цільової функції приймається досягнення максимальної рентабельності активів. При цьому необхідно передбачити утримання в необхідних межах значення показників ліквідності та ринкової стійкості.

4. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

З усіх тем дисципліни “Фінансовий аналіз”, які вимагають набуття студентами практичних знань і навичок, програмою передбачено проведення практичних занять.

На практичних заняттях студенти вирішують практичні завдання, які імітують елементи роботи фінансового аналітика на підприємстві або у фінансовій установі.

Перелік практичних занять за темами дисципліни “Фінансовий аналіз” наведений в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Перелік практичних занять з дисципліни “Фінансовий аналіз”

Тема	Назва практичного заняття	Характер заняття	Необхідні прилади та матеріали
2. Загальна оцінка діяльності підприємства згідно з даними фінансової звітності	Аналіз балансу підприємства та звіту про фінансові результати	Імітаційна вправа	Бланки форм № 1 та № 2 з вихідними даними; калькулятор
3. Горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності	Горизонтальний та вертикальний аналіз звітності	Імітаційна вправа	Бланки форм № 1 та № 2 з вихідними даними; калькулятор
4. Аналіз діяльності підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів	Аналіз фінансових коефіцієнтів	Імітаційна вправа	Бланки форм № 1 та № 2 з вихідними даними; калькулятор
5. Аналіз фінансової стійкості та ліквідності за даними балансу	Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності за даними балансу.	Імітаційна вправа	Бланки форм № 1 та № 2 з вихідними даними; калькулятор
6. Аналіз ймовірності банкрутства підприємства	Діагностика ймовірності банкрутства підприємства	Імітаційна вправа	Бланки форм № 1 та № 2 з вихідними даними; калькулятор

5. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

З дисципліни “Фінансовий аналіз” заплановане виконання індивідуального завдання, яке полягає в проведенні фінансового аналізу на основі двох форм фінансової звітності підприємства: форми 1 – Баланс та форми 2 – Звіт про фінансові результати.

Приклад вихідних даних для аналізу фінансового стану підприємства наведений в таблицях 5.1 – 5.3.

Вихідні дані для індивідуального завдання студент має отримати на підприємстві за місцем роботи, а в разі неможливості – шляхом перерахування даних з таблиць 5.1 та 5.2 доданням до чисел, позначених знаком (*), номера своєї залікової книжки.

Наприклад, якщо номер залікової книжки студента 123456, то первинна вартість основних коштів (форма №1 – Баланс, рядок 1011) на 01.01.201У становитиме:

$$358169 + 123456 = 481625,$$

де 358169 – відповідне значення з таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Баланс підприємства

Найменування статті	Код рядка	01.01.201X	01.01.201У
1	2	3	3
АКТИВИ			
1. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ			
Нематеріальні активи	1000	39 000	34 000
Основні засоби:	1010	266518	246086 (*)
первісна вартість	1011	350269	358169 (*)
знос	1012	83751	112083
Довгострокові фінансові інвестиції	1035	15000	15000
Усього за розділом 1	1095	320518	295086 (*)
2. ОБОРОТНІ АКТИВИ			
Запаси	1100	51475	45360

Продовження таблиці 5.1

1	2	3	4
Векселі одержані	1120	47400	42800
Дебіторська заборгованість	1125-1155	270600 (*)	388800
Поточні фінансові інвестиції	1160	54200	14200
Гроші та їх еквіваленти	1165	17438	11686
Витрати майбутніх періодів	1170	11000	10000
Усього за розділом 2	1195	452113 (*)	512846
БАЛАНС	1300	772631 (*)	807932 (*)
ПАСИВ			
1.ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Зареєстрований капітал	1400	318000	318000
Додатковий капітал	1410	12000	12000
Нерозподілений прибуток	1420	60539 (*)	116764
Усього за розділом 1	1495	390539 (*)	446764
2 .ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	5600	4400
Довгострокові кредити банків	1510	15000	10000
Інші довгострокові зобов'язання	1515	80000	80000
Усього за розділом 2	1595	100600	94400
3. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ			
Короткострокові кредити банків	1600	6500	10500
Векселі видані	1605	37600	32600
Поточна заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	5000	5000
товари, роботи, послуги	1615	142988	97200 (*)
з бюджетом	1620	34054	35068
з оплати праці	1630	55350	86400
Усього за розділом 3	1695	281492	266768 (*)
БАЛАНС	1900	772631 (*)	807932 (*)

Таблиця 5.2

Звіт про фінансові результати за 201Xр.

Найменування статті	Код рядка	201X рік	201Z рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1440000 (*)	1230000 (*)
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1106818 (*)	918257
Валовий прибуток	2090	333182	311743 (*)
Адміністративні витрати	2130	86400	55350
Витрати на збут	2150	122400	129150
Фінансові результати від операційної діяльності (прибуток)	2190	124382	127243 (*)
Доход від участі в капіталі	2200	1520	500
Інші фінансові доходи	2220	6150	1250
Фінансові витрати	2250	11200	11200 (*)
Втрати від участі в капіталі	2255	2400	3200
Інші витрати	2270	1560	1080
Фінансові результати до оподаткування (прибуток)	2290	116892	113513
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	35068	34054
Чистий фінансовий результат (прибуток)	2350	81824	79459

Таблиця 5.3

Додаткова інформація з балансу на 01.01.201Zр.

для розрахунку показників ділової активності та рентабельності

Інформація	Код рядка	01.01.201Z
Основні засоби (залишкова вартість)	1010	255407
Запаси	1100	56587
Сума активів	1300	441002
Власні кошти	1495	280428
Довгострокові забезпечення	1520	-
Довгострокові зобов'язання	1500-1515	100511

Зауваження:

а) при виборі вихідних даних треба звернути увагу на те, що 200X – звітний рік, 201Y – наступний рік (тобто $Y=X+1$), 201Z – попередній рік (тобто $Z=X-1$);

б) значення в таблицях 5.1 – 5.3 наведені в тисячах гривень;

в) форма 1 – Баланс та форма 2 – Звіт про фінансові результати наведені у скороченому вигляді: тільки статті, які мають чисельне значення; зокрема, не наведені третій розділ активу та четвертий розділ пасиву балансу (відповідно “НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, УТРИМУВАНІ ДЛЯ ПРОДАЖУ, ТА ГРУПИ ВИБУТТЯ” та “ЗОБОВ’ЯЗАННЯ, ПОВ’ЯЗАНІ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ, УТРИМУВАНИМИ ДЛЯ ПРОДАЖУ, ТА ГРУПАМИ ВИБУТТЯ”), значення усіх статей за якими дорівнює нулю;

г) дані, не позначені знаком (*), єдині для усіх варіантів.

При виконанні завдання необхідно керуватися наступними вказівками.

1. Починати фінансовий аналіз треба з виконання горизонтального та вертикального аналізу балансу та звіту про фінансові результати. При виконанні вертикального аналізу балансу за 100% приймається підсумок балансу, при виконанні вертикального аналізу звіту про фінансові результати за 100 % приймається сума виручки від реалізації. Інші статті розраховуються як відсоткова доля відповідно від підсумку балансу або виручки від реалізації.

2. Висновки за результатами аналізу робляться після розрахунків окремо по вертикальному та горизонтальному аналізу балансу та звіту про фінансові результати.

3. Після вертикального та горизонтального аналізу робиться аналіз фінансових коефіцієнтів. Перелік фінансових коефіцієнтів, які належить розрахувати, їх інтерпретація та моделі для розрахунку наведені у додатку А.

4. При аналізі коефіцієнтів ліквідності та фінансової стійкості для оцінки динаміки достатньо даних балансу на початок та на кінець періоду.

5. При аналізі коефіцієнтів рентабельності та ділової активності для оцінки динаміки необхідні додаткові дані з попереднього балансу. Це пов'язано з необхідністю використання для розрахунку цих показників як форми 1 – Баланс, так і форми 2 – Звіт про фінансові результати, які мають різні принципи складання (баланс складається на певну дату, а звіт про фінансові результати – за певний період). Тому для розрахунку зазначених коефіцієнтів дані балансу усереднюються, тобто дані на початок та кінець періоду складаються та поділяються на два. Необхідна додаткова інформація отримується з таблиці 5.3.

6. Висновки за результатами аналізу коефіцієнтів можна робити по кожній групі показників або по кожному коефіцієнту окремо.

Виконана таким чином робота відображає механізм проведення фінансового аналізу на основі фінансової звітності підприємства, складеної за Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

При виконанні індивідуального завдання необхідно звернути увагу на економічний зміст показників, що розраховуються, на їхню роль для отримання даних про стан коштів підприємства та їх джерел.

Додаток А
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВИХ КОЕФІЦІЄНТІВ

Таблиця А.1

Характеристика показників фінансової стійкості підприємства

Найменування показника	Суть показника	Розрахунок
1	2	3
1.1. Коефіцієнт незалежності	Частка власних коштів в структурі капіталу компанії, тобто співвідношення інтересів власників підприємства і кредиторів. Якщо цей коефіцієнт досить високий, то він свідчить про стабільну фінансову структуру коштів. Вона виражається в невисокій питомій вазі позикового капіталу і більш високому рівні власних коштів. Це є захистом від великих втрат в періоди спаду ділової активності і гарантією отримання кредитів.	Ф.1 рядок 1495 / Ф.1 рядок 1900
1.2. Співвідношення позикових і власних коштів	Характеризує залежність фірми від зовнішніх позик. Чим він вище, тим більше позик у компанії, і тим ризикованіше ситуація, яка може призвести до банкрутства підприємства. Високий рівень коефіцієнта відображає також потенційну небезпеку виникнення у підприємства дефіциту грошових коштів. Висока залежність від зовнішніх позик може істотно погіршити стан підприємства у разі сповільнення темпів реалізації, оскільки витрати з виплати відсотків на позиковий капітал є умовно постійними, тобто такими, які при інших рівних умовах фірма не зможе	$(\text{Ф.1 рядок 1595} + \text{Ф.1 рядок 1695} + \text{Ф.1 рядок 1700}) / (\text{Ф.1 рядок 1495})$

Продовження таблиці А.1

1	2	3
	<p>зменшити пропорційно зменшенню обсягу реалізації. Крім того, високий рівень даного коефіцієнта може призвести до ускладнення з отриманням нових кредитів. Цей коефіцієнт грає найважливішу роль при розв'язанні підприємством питання про вибір джерел фінансування.</p>	
<p>1.3. Питома вага дебіторської заборгованості у вартості майна</p>	<p>Характеризує частку дебіторської заборгованості у вартості майна. Цей показник важливий для зіставлення заборгованості підприємства з боргами дебіторів. Високий рівень цього коефіцієнта небажаний, оскільки іммобілізуються грошові кошти, що знаходяться на рахунках дебіторів. Однак в умовах загальнооекономічної ситуації в Україні цей показник, як правило, значний.</p>	<p>(Ф.1 рядок 1125 + ...+ рядок 1155) / (Ф.1 рядок 1300)</p>
<p>1.4. Питома вага власних і довгострокових позикових коштів у вартості майна</p>	<p>Характеризує частку найменш термінових зі сплати коштів. Чим вище цей показник, тим менше в структурі підприємства короткострокових позикових коштів, які є найбільш терміновими для сплати за рахунок коштів підприємства. І, відповідно, у підприємства менше ризик банкрутства і вище його ліквідність. Крім того, якщо частка короткострокової заборгованості невелика, то ймовірність, що підприємство буде внаслідок виплати цієї заборгованості відчувати нестачу грошових коштів, також невелика.</p>	<p>(Ф.1 рядок 1495 + рядок 1595) / (Ф.1 рядок 1900)</p>

Характеристика показників платоспроможності підприємства

Найменування показника	Суть показника	Розрахунок
1	2	3
2.1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Характеризує співвідношення грошових коштів і короткострокових зобов'язань. Цей показник є найбільш точною характеристикою ліквідності в сучасних умовах і показує, чи зможе підприємство погасити свою короткострокову заборгованість за рахунок найбільш ліквідної частини активів підприємства – грошових коштів. Чим вище цей показник, тим більше довіри викликає платоспроможність підприємства.	(Ф. 1 рядок 1165) / Ф.1 рядок 1695
2.2. Коефіцієнт термінової ліквідності	Характеризує відношення суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень і дебіторської заборгованості до короткострокових зобов'язань. Короткострокові фінансові вкладення і дебіторська заборгованість, найбільш ліквідні після грошових коштів активи. Цей показник характеризує можливість підприємства погасити свою короткострокову заборгованість за рахунок грошових коштів на рахунку, вилучених коштів від своїх короткострокових вкладень і повернення дебіторської заборгованості.	(Ф. 1 рядок 1120 + рядок 1125 + рядок 1130 + рядок 1135 + рядок 1140 + рядок 1145 + рядок 1155 + рядок 1160) / Ф.1 рядок 1695

1	32	3
2.3. Коефіцієнт загальної ліквідності	Характеризує відношення обігових коштів до короткострокових зобов'язань. Цей коефіцієнт показує, чи досить у підприємства коштів, які можуть бути використані для погашення його короткострокових зобов'язань на протязі певного періоду. Обігових коштів повинно бути щонайменш досить для погашення короткострокових зобов'язань, інакше компанія виявиться під загрозою банкрутства. Перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями більш ніж в два – три рази вважається також небажаним, оскільки може свідчити про нераціональну структуру капіталу.	Ф.1 рядок 1195 /Ф.1 рядок 1695
2.4. Питома вага запасів і витрат в сумі короткострокових зобов'язань	Цей коефіцієнт показує, яку частину короткострокових зобов'язань підприємство може погасити, реалізувавши матеріальні і товарні цінності.	(Ф.1 рядок 1100 + рядок 1200) / Ф.1 рядок 1695 + Ф.1 рядок 1700
Розрахунок коефіцієнтів ліквідності доцільно доповнювати аналізом структури активів підприємства за їх ліквідністю.		

Характеристика показників ділової активності підприємства

Найменування показника	Суть показника	Розрахунок
1	2	3
3.1. Загальний коефіцієнт оборотності	Являє собою відношення виручки від реалізації продукції до всього підсумку активу балансу і характеризує ефективність використання фірмою всіх ресурсів, що є, незалежно від джерел їх залучення. Показує, скільки разів за звітний період здійснюється повний цикл виробництва і обігу, приносячи відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна грошова одиниця активів.	Ф.2 рядок 2000 / ((Ф.1 рядок 1300 на початок періоду + Ф.1 рядок 1300 на кінець періоду) / 2)
3.2. Оборотність запасів	Являє собою відношення собівартості реалізованої продукції до вартості матеріально-виробничих запасів. Чим вище показник оборотності запасів, тим менше коштів пов'язано в цій найменш ліквідній статті оборотних коштів, і тим стійкіше фінансовий стан підприємства (при інших рівних умовах). Особливо актуальне підвищення оборотності і зниження запасів при наявності значної заборгованості в пасивах компанії. У цьому випадку тиск кредиторів можна відчувати раніше, ніж можна буде щось зробити з цими запасами, особливо при несприятливій кон'юктурі. Іноді збільшення оборотності запасів відображає негативні явища в діяльності	Ф.2 рядок 2050 / ((Ф.1 рядок 1100 на початок періоду + Ф.1 рядок 1100 на кінець періоду)/2)

1	2	3
	компанії, наприклад, у разі підвищення обсягів реалізації за рахунок реалізації товарів з мінімальним прибутком або взагалі без прибутку.	
3.3. Оборотно-ність власних коштів	<p>Являє собою відношення виручки від реалізації до суми власних коштів. Цей показник характеризує різні аспекти діяльності: з комерційної точки зору він відображає або надлишки продажу, або їх недостатність; з фінансової – швидкість обігу вкладеного капіталу; з економічної – активність грошових коштів вкладника. Якщо він дуже високий (що означає значне перевищення рівня реалізації над вкладеним капіталом), це означає збільшення кредитних ресурсів і можливість досягнення тієї межі, за якою кредитори починають більше брати участь у справі, ніж власники компанії. У цьому випадку відношення зобов'язань до власного капіталу збільшується, збільшується також ризик кредиторів, і компанія може мати серйозні ускладнення, зумовлені зменшенням прибутків. Низький показник означає бездіяльність частини власних коштів. У цьому випадку показник вказує на необхідність вкладення власних коштів в інші, більш відповідні в умовах, що склалися, джерела прибутків</p>	$\frac{\text{Ф.2 рядок 2000}}{((\text{Ф.1 рядок 1495 на початок періоду} + \text{Ф.1 рядок 1495 на кінець періоду})/2)}$

Характеристика показників рентабельності підприємства

Найменування показника	Суть показника	Розрахунок з використанням	
		чистого прибутку	прибутку до оподаткування
1	2	3	4
4.1. Коефіцієнт рентабельності всього капіталу	Являє собою відношення балансового (чистого) прибутку до вартості майна. Він показує, скільки грошових одиниць було потрібно фірмі для отримання однієї грошової одиниці прибутку, незалежно від джерела залучення цих коштів. Цей показник є одним з самих важливих індикаторів конкурентоздатності підприємства.	$\text{Ф.2 рядок 2350} / ((\text{Ф.1 рядок 1300 на початок періоду} + \text{Ф.1 рядок 1300 на кінець періоду})/2)$	$\text{Ф.2 рядок 2290} / ((\text{Ф.1 рядок 1300 на початок періоду} + \text{Ф.1 рядок 1300 на кінець періоду})/2)$
4.2. Коефіцієнт рентабельності власних коштів	Являє собою відношення балансового (чистого) прибутку до власних коштів. Показує, скільки грошових одиниць прибутку забезпечила кожна грошова одиниця, вкладена власниками компанії. Дозволяє визначити ефективність використання капіталу, інвестованого власниками, і порівняти цей показник з можливим отриманням прибутку від вкладення цих коштів в інші цінні папери. Цей	$\text{Ф.2 рядок 2350} / ((\text{Ф.1 рядок 1495 на початок періоду} + \text{Ф.1 рядок 1495 на кінець періоду})/2)$	$\text{Ф.2 рядок 2290} / ((\text{Ф.1 рядок 1495 на початок періоду} + \text{Ф.1 рядок 1495 на кінець періоду})/2)$

Продовження таблиці А.4

1	2	3	4
	показник істотним чином впливає на рівень котирування акцій компанії.		
Цей коефіцієнт розраховується тільки для чистого прибутку, оскільки саме чистий прибуток буде розподілений між власниками підприємства.			
4.3. Коефіцієнт рентабельності виробничих фондів	Являє собою відношення балансового (чистого) прибутку до суми основних коштів і матеріальних оборотних коштів. Характеризує ефективність використання виробничих фондів. Показує, скільки грошових одиниць прибутку забезпечила кожна грошова одиниця, вкладена у виробничі фонди.	Ф.2 рядок 2350 / ((Ф.1 рядок 1010+1100 на початок періоду + Ф.1 рядок 1010+1100 на кінець періоду)/2)	Ф.2 рядок 2290 / ((Ф.1 рядок 1010+1100 на початок періоду + Ф.1 рядок 1010+1100 на кінець періоду)/2)
4.4. Коефіцієнт рентабельності продажу	Являє собою відношення прибутку до виручки від реалізації. Якщо як чисельник взяти валовий прибуток, то цей показник відображає зміни в політиці ціноутворення і здатність підприємства контролювати собівартість реалізованої продукції. Динаміка коефіцієнта може свідчити про необхідність перегляду цін або посилення контролю за використанням матеріально виробничих запасів.	Ф.2 рядок 2350 / Ф.2 рядок 2000	Ф.2 рядок 2290 / Ф.2 рядок 2000

Продовження таблиці А.4

1	2	3	4
	Розрахувавши показник, де в чисельнику чистий прибуток, можна дізнатися, скільки грошових одиниць чистого прибутку принесла кожна грошова одиниця реалізованої продукції.		
4.5. Коефіцієнт рентабельності перманентного капіталу	Являє собою відношення балансового (чистого) прибутку до власного і довгострокового позикового (перманентного) капіталу. Служить для оцінки ефективності використання усього довгострокового капіталу як власного, так і позикового. Показує, скільки грошових одиниць прибутку забезпечила кожна грошова одиниця власного і довгострокового капіталу.	Ф.2 рядок 2350 / ((Ф.1 рядок 1495+1595 на початок періоду + Ф. 1 рядок 1495+1595 на кінець періоду)/2)	Ф.2 рядок 2290 / ((Ф.1 рядок 1495+1595 на початок періоду + Ф. 1 рядок 1495+1595 на кінець періоду)/2)
До перманентного капіталу відносяться власний капітал та довгостроковий позиковий капітал.			

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	4
2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	5
3. РОБОЧА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
4. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	23
5. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ.....	24
Додаток А. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІНАНСОВИХ КОЕФІЦІЄНТІВ.....	29

Підписано до друку 05.03.14. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. 1,94. Умов. друк. арк. 1,91. Тираж 100 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, Дніпропетровськ-5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ